

Dr. Hunyadi Zsolt, egyetemi docens
Szegedi Tudományegyetem
Középkori és Kora Újkori
Magyar Történeti Tanszék
6722 Szeged, Egyetem u. 2.
tel: 62/544 824, fax: 62/544 464
e-mail: hunyadiz@histu-szeged.hu

Prof. Dr. Rovó László Úr részére
az SZTE rektora
Szegedi Tudományegyetem
6720 Szeged, Dugonics tér 13.

Tárgy: pályázat Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar dékáni beosztás ellátására (4-224/2019)

Tisztelt Rector Úr!

Alulírott, Hunyadi Zsolt, a Szegedi Tudományegyetem Középkori és Kora Újkori Magyar Történeti Tanszékének egyetemi docense ezúton nyújtok be pályázatot a Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar dékáni tisztségének elnyerésére. Megítélésem szerint a pályázókkal szemben támasztott feltételeknek megfelelek, az elmúlt közel egy évtized során kellő tapasztalatot szereztem, részben vezető oktatóként, részben egyetemi vezetői megbízásokat betöltve, a tisztség eredményes ellátásához.

A pályázati kiírásban szereplő feladatkör ellátásához releváns és alapos vezetői gyakorlatot szereztem részben az SZTE második legnagyobb létszámú kollégiumának, az Öthalmi Diáklakásoknak az igazgatói feladatainak ellátása során 2012 áprilisától 2016 kora tavaszáig, majd pedig az egyetem tehetséggondozó szakkollégiumának az irányítása révén, amely 2016 januárjától egészen mostanáig feladatom. Vezetői tevékenységem során nem pusztán a kollégium(ok) napi működését igyekeztem legjobb tudásom szerint biztosítani és felügyelni, hanem folyamatosan törekedtem az intézmény költséghatékonyságának javítására is, valamint a társintézményekkel való együttműködésre. A kollégiumvezetési tevékenység rendkívül sokrétű felkészülést követelt. Nagyon sok tapasztalatot szereztem a saját bevételek előteremtésében is, és ez a tevékenységi forma, kiegészítve a napi működés követelte feladatokkal, nagyon sok jogi, közgazdasági és műszaki ismerettel vértézett fel, amelynek különösen nagy hasznát vettem egy 150 MFt-os nagyságrendű, 10 hónapos modernizációs és energiahatékonysági felújítási projekt során. Az egyetemi vezetéstől (rektorhelyettesektől, műszaki, gazdasági főigazgatóktól) is nagyon sok támogatást kaptam vezetői tevékenységem során, hogy jártasságot szerezzek a költségvetés-(elő)készítésben, a beszerzések és közbeszerzések tervezésében és lebonyolításában, a tűz- és balesetvédelem felügyeletében.

Az Eötvös Kollégium léptékében természetesen sokkal kisebb intézmény, de az irányítást illetően valójában nagyobb kihívást jelentett és jelent mind a mai napig ez a munka, mint a Diákla-

kások vezetése. Egyrészt a már ismert működtetési, üzemeltetési feladatok mellett komoly energiákat követel a szakkollégiumi tevékenység szervezése, lebonyolítása, pályázati lehetőségek felkutatása, pályázatok beadása, majd menedzselése a pályázati időszakban. Az Öthalmi Diáklakásokban az Eötvöshöz képest nagy volumenben zajlott minden, az utóbbi kollégium esetében jóval kisebb a mozgástér. Az Eötvösben, jóval kisebb bevételekkel, sokkal rosszabb energiahatékonysági mutatókkal rendelkező épületben, hektikus pályázati rendszerben, időnként csak komoly kreativitással sikerült egyenesben tartani a költségvetést. Ennek következtében legfontosabb feladatomban a pénzügyi egyensúly fenntartását, illetve esetleges javítását tekintettem, és az EOS-ból kinyerhető adatok alapján ez a célkitűzés többnyire sikerrel járt.

Nemes feladatnak és komoly kihívásnak bizonyult a szakkollégistákkal való napi szintű együttműködés, tevékenységem során igyekeztem biztosítani a Kollégiumi Bizottságok munkájának folyamatosságát, felügyeltem a Műhelyek és öntevékeny körök tevékenységét, és a lehetőségekhez mérten igyekeztem biztosítani a szakmai munka feltételeit. A tehetséggondozást ezen évek tapasztalata alapján még fontosabb tevékenységnek tartom, és vezetői tevékenységem révén még inkább átérzem az irányítás felelősségét. Természetesen elsősorban a szakkollégisták egyéni érdeme az a rengeteg siker, amelyet egyetemi, városi, országos, sőt, nemzetközi szinten elértek, mégis azt remélem, hogy a kollégium szakmai életének koordinálása révén, ezeknek a sikereknek egy kicsit én is része voltam és vagyok. A tehetséggondozásban szerzett tapasztalataimat néhány hónapja a Junior Akadémia tevékenységében való részvétellel is igyekszem kamatoztatni.

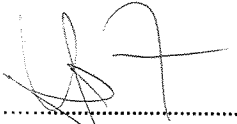
A megszerzett tapasztalatokat hasznosítva áttekintettem a Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar helyzetét és a pályázati kiírásban szereplő elvárások alapján fogalmaztam meg vezetői elképzeléseimet. Az általános helyzetjelentést követően, minden téren legalább öt év adatait megvizsgálva, alaposan elemeztem a bölcsészkaron folyó oktatási és kutatási tevékenység legfontosabb mutatóit, paramétereit. Ezeket értékelve, közép- és hosszútávú terveket fogalmaztam meg, illetve igyekeztem folyamatokat prognosztizálni mind kari, egyetemi, illetve korlátozottan országos szinten. Áttekintettem a Kar anyagi helyzetét szintén öt évre visszamenően, a költségvetési változásokat elemeztem és a működés legneuralgikusabb problémáira is rámutattam. Természetesen a Fenntartó középtávú terveit nagyon nehéz prognosztizálni, de a közép- és hosszú tervek megfogalmazása során igyekeztem olyan paramétereket figyelembe venni, amelyek többnyire stabilnak tekinthetők. Külön alfejezetet szenteltem a Kar nemzetközi tevékenységének, illetve a nemzetközi láthatóság kérdésének, mert úgy ítélem meg, hogy egyetemünk nagyon fontos prioritásává vált az utóbbi időszakban a nemzetközi oktatási és kutatási térben való jelenlét. Természetesen önálló kérdéskörként tekintettem át a Kar hallgatóinak életével kapcsolatos kérdéseket is, mert meggyőződésem, hogy az oktatásban, az utánpótlás-képzésben részt vevő nemzedék számára nemcsak a magas minőség fontos, hanem az az elégedettség, amely az

SZTE és ezen keresztül a Kar hírnevét öregbíti és segít bennünket erősíteni az alumnusok kapcsolati hálóját, illetve tovább növelheti az egyetemünkre jelentkezők és felvettek számát.

A megkívánt dokumentumokat összeállítottam és csatoltam a pályázatomhoz. Kérem Rektor urat, hogy szíveskedjék pályázati anyagomat az egyetemünk működési rendje szerinti bírálati eljárás alá bocsátani. Az eljárás érdekében kifejtett fáradozását megköszönve, támogatásában bízva,

Tisztelettel:

Szeged, 2020. január 14.

.....
Dr. Hunyadi Zsolt

A Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karának dékáni feladatainak ellátásával kapcsolatos vezetői elképzeléseim

Personalia

0. Helyzetjelentés

I. Oktatás

II. Kutatás

III. Költségvetés, működés

IV. Nemzetközi tevékenység, nemzetköziesítés

V. Hallgatói élet

Personalia: a személyes indíttatás

Amint a szakmai önéletrajzomból is kiderül 1991-ben lettem az egyetem (akkor még JATE) polgára hallgatóként, és azóta megszakítás nélkül ennek a közösségnek a tagja vagyok. 1998 óta teljes állású oktatóként dolgozom a *Facultas Artium*ért, mind a hallgatókért, mind pedig a tanszéki, intézeti közösség dolgaiért. Az *Alma matertől* magyar-filozófia-középkor-történelem szakos hallgatóként nemcsak ismeretet, tudást és szemléletet kaptam, de rengeteg személyiségformáló közösségi szociális élménynek is részese lehettem, majd ennek folytatásaként az elmúlt közel 30 év alatt sorsom kegyéből sok tekintetben tovább épülhettem, gazdagodhattam, és formálódhattam a bölcsészkar mindenkori közössége, illetve az Egyetemi polgárság közege jóvoltából. Utóbbi téren sem elsősorban tárgyi tudásom gyarapodását tartom fontosnak, hanem azokat a sokszor előrevivő tapasztalatokat, amelyeket az együttműködés gyakorlata, a szolidaritás ereje, továbbá az emberség és az egymásra való odafigyelés fontossága tekintetében megélhettem. Ezáltal tudományos eredményeimben és sikereimben nemcsak a magam szerepét látom, hanem úgy érzem, ennek maga a Kar és az Egyetem is végig részese volt. Pályám kezdetétől nagyon sok szállal kapcsolódtam külföldi egyetemek tanszékeihez, kutatócsoportjaihoz, és ennek során a személyes kötődéseken túl az egyik fontos szempont – amellyel egyik professzorom indított el önálló szakmai pályámon –, hogy azon dolgozzak, hogy a szegedi bölcsészkar felkerüljön a középkorászok „világtérképére”, s ezt a küldetést nagyon komolyan vettem az elmúlt bő két évtized során.

A *curriculum vita*éből az is kiderül, hogy szakmai tevékenységem mellett több mint nyolc éve megszakítás nélkül kollégiumigazgatóként is tevékenykedtem. E hosszú idő alatt számos ismeretet, készséget sajátítottam el az egyetemi irányítás, intézményvezetés és adminisztráció területén, és egyre erősebben érlelődött bennem a gondolat, hogy a megszerzett tudást, a

felgyülemlett tapasztalatokat, illetve a kialakult készségeket a későbbiekben saját karom javára is hasznosíthatom. Visszaadni bármekkora részt mindabból, amiből én építkezhettem hosszú időn keresztül! Tulajdonképpen már egy ciklussal korábban is eljátszottam a pályázás lehetőségének gondolatával, de akkor úgy ítélt meg, hogy bár a tudás és tapasztalat talán már akár elegendő is lehetne, de a bölcsességnek, higgadtságnak esetleg valamelyest még híján vagyok. Természetesen most is bujkált annak gondolata bennem, hogy még mindig érdemes várni, sőt, kívánni. A Karon dolgozó kollégáim, barátaim közül számosan féltve óvtak, hogy ilyesmire vállalkozzak, mert „nehéz időket élünk”. Igazuk van, és számomra féltésük is a közösség erejéről árulkodik. Én mégis azt gondolom – olvasva például az elmúlt másfél évtized öt dékánjának pályázatát –, hogy jó ideje nehéz időket élünk, és ezek az idők egyre nehezebbek lesznek. Különösen nehezek lesznek pedig akkor, ha nem próbálunk meg – elsősorban a közös bölcsességre hagyatkozva, és együtt – tenni a nehézségek ellen! Azt pedig kívált visszásnak gondolom, hogy kívárram a „hosszú, hideg telet”, és csak akkor lépjek a tettek mezejére, amikor ez a munka jutalomjáték, vagy egy szakmai karrier megkoronázása lehet. Döntésem egyik legfontosabb mozgatórugója az volt, hogy a dékáni tisztséget, feladatot alapvetően szolgálatnak tekintem: mégpedig komoly felkészültséget és nagy teherbíró képességet követelő szolgálatnak. Bizonyosan nem könnyű az optimális pontot, időszakot megtalálni; viszont úgy érzem immár, megvan bennem a kellő felkészültség, és most még a teherbírásom is megfelelő. Az évek múltával bizonyosan tovább lehetne erősíteni a felkészültségen, de teherbíró képességem közben kétségkívül csökkenne. Az SZTE Szerződés-kötési és Kötelezettségvállalási Szabályzatának 2018-as megváltozásával a dékánokra jóval nehezebb pénzügyi-koordinációs teher nehezedik, mint az elmúlt években, amikor az önállóan gazdálkodó egységek felett mintegy *primus inter pares* őrködött. Mára ez a helyzet gyökeresen megváltozott. Megítélésem szerint a tudás és bölcsesség nagyon fontos erény a dékáni feladatok ellátásában, ám ha nem párosulnak lendülettel, invencióval, kreativitással, akkor e jeles erények előrevivő ereje éppen ezekben a „nehéz időkben” nem juttatható érvényre.

Talán meglepő e személyes hang egy dékáni pályázat felütésében, én mégis megkockáztatom. Leginkább azért, mert pályázatomat ugyan *pro forma* a Rektor Úrhoz címezem, alapvetően mégis a bölcsészkar oktatóinak, hallgatóinak és minden más dolgozójának a bizalmára, tenni akarására és kooperálására apellálok. Kérem őket, higgyenek abban, hogy a „nehéz időkben” különösen fontos a tisztánlátás, a bizalom, a folyamatok, döntések transzparenciája, a másokkal való együttműködés, és ami talán a legfontosabb: a közösség tagjainak szolidaritása és összefogása. Pályázatom érdemi részében ezt törekszem világosan kifejezni vagy pontosabban megvilágítani, illetve tényekkel, adatokkal és következtetésekkel megerősíteni.

Munkámat a pályázati kiírással összhangban, az egyetemi vezetéssel – annak Rektorával és Kancellárjával – szoros együttműködésben és a társkarokkal való gyümölcsöző, kölcsönösen előnyös kooperációban képzelem el. A bölcsészeti és általában véve a társadalomtudományi képzés nem emelhető ki a környezetéből, és éppen ebben a közegben tud igazán hatékony lenni: nyitott a környező világra, a városra, a megyére, a szűkebb és tágabb régióra (ideértve a határon túli magyar lakosságú területeket is). Természetes partnerek ebben a Szeged vonzáskörzetében lévő közoktatási (elsősorban a gimnáziumok) és felsőoktatási (különösen a Gál Ferenc Főiskola), valamint tudományos (MTA Regionális Bizottsága) és kulturális (Móra Ferenc Múzeum, Somogyi Könyvtár, megyei és városi levéltárak) intézmények. Velük eddig is számos hasznos együttműködés alakult ki, melyeknek további, kölcsönös előnyökre alapozott fejlesztése valamennyiünk érdeke.

0. Helyzetjelentés

A felelősségteljes munka megteremtésének az előfeltétele egy alapos és világos helyzetelemzés. A Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karának tevékenységét a hazai felsőoktatásban általában és rendeltetés szerűen jelen lévő oktatási és kutatási tevékenység határozza meg – ezek többnyire egyforma súllyal működnek. Mindkét területen jellemző, hogy a hagyományos bölcsész-stúdiumok művelői mellett megtalálhatóak a társadalomtudományok, valamint egyéb tudományterületek egyes képviselői. E fenti tudományágak többsége mind a diszciplináris, mind pedig az osztatlan tanárképzésben jelen vannak. Doktori képzést a Kar öt doktori iskolája kínál. Ezeken túl szakirányú továbbképzés keretében levelező alapképzésben is folyik oktatás.

Kevesebb szó esik róla, de az innováció a társadalomtudományi és bölcsészeti területeken is kiemelt fontosságú. A Kar alapvető stratégiai irányelve a hagyomány és innováció hatékony egyensúlyának kialakítása, amely mind az oktatás, mind pedig a kutatás területén biztosítandó. Egységünknek – elsősorban a hazai, részben pedig a nemzetközi felsőoktatásban érzékelhető, egyre erősödő versenyben való sikeres helytállás érdekében – törekednie kell a magas színvonalú, minőségi és sokszínű oktatás megvalósítására, a kutatásban ugyanakkor a magas színvonal fenntartásán túl igyekezetet kell fordítania a nemzetközi „láthatóság” kívánatos szintjének elérésére. Alapvető érdekünk, hogy az itt folyó képzések ismertsége folyamatosan nőjön a régióban és azon túl, illetve, hogy meghatározó képzőhelyként erősítsük a kapcsolatot a régió közoktatási intézményeivel a kedvezőbb beiskolázási arányok elérése érdekében. E téren ráadásul új kommunikációs csatornák kialakításán is hasznos folyamatosan munkálkodnunk. Múlhatatlan fontosságú tevékenységnek tekintjük a munkaerőpiac szereplőivel való

kapcsolattartás erősítését, valamint a munkaerőpiaci igények monitorozása érdekében a kontaktusteremtést a munkaadói szféra felé közvetítő cégekkel. A tehetséggondozás formáinak bővítése, illetve magas színvonalának további növelése a tudós utánpótlást lehet hivatott biztosítani, míg az alumnus/öregdiák network (kapcsolati háló) kialakítása a Kar lobbijének gyarapodása szempontjából érdemel fontosságot. A társadalomtudományi és bölcsészeti terület egyik sajátossága, hogy az itt kiadott diploma és tudás – a közvetlen és primer hasznosulás (mint pl. a tanári tevékenység) mellett – igen széles területen nyújthat bázist a továbblépéshez és karrierépítéshez, aminek következtében volt hallgatóink jó része a legkülönbözőbb területeken helyezkedik el. A velük való kapcsolatfelvétel és kapcsolattartás fontos tőke lehet a Kar számára.

A nehezedő felvételi lehetőségek, illetve a meglévő széles kapacitások közötti feszültségek országosan erős versenyt generálnak, amelyben akkor tud a szegedi bölcsészkar helytállni, ha 1) az oktatási portfólió fokozatos átalakításán és bővítésén munkálkodik, ha 2) átgondoltan szervezi és folyamatosan fejleszti át PR-tevékenységét, ha 3) hatékonyan továbbfejleszti tevékenységeinek minőségbiztosítási elemeit, ha 4) regionális és nemzetközi szinten is erősíti oktatási és kutatási szerepvállalását, ha 5) a Karon szerezhető tudás munkaerő-piaci hasznosíthatósága iránt nagyobb érzékenységet mutat, azaz, ha 6) a környezeti kihívásokra gyorsan és adekvát módon reagál. Ez annál is inkább fontos, mert a beiskolázási létszámviszonyok terén az elmúlt öt évben a Karnak nem sikerült megőriznie 2. helyét az ország bölcsészkarainak listáján. Az összlétszámot tekintve az 5. helyre csúsztuk vissza, sőt, a 2018/2019-es tanévben a nappali képzésre felvett hallgatók számát tekintve már csak a 6. helyet foglalja el a szegedi Bölcsészkar.

Ciklus	DE BTK	No.	ELTE BTK	No.	PTE BTK	No.	SZTE BTK	No.	KRE BTK	No.	PPKE BTK	No.	Összesen
2014/15 ősz	2 997	6.	7 422	1.	3 281	5.	3 554	2.	3 464	4.	3 486	3.	24 204
2015/16 ősz	2 888	6.	7 344	1.	3 152	5.	3 346	3.	3 821	2.	3 550	3.	24 101
2016/17 ősz	2 885	6.	7 280	1.	3 129	5.	3 202	4.	3 928	2.	3 529	3.	23 953
2017/18 ősz	2 691	6.	7 677	1.	3 150	4.	2 971	5.	3 886	2.	3 538	3.	23 913
2018/19 ősz	2 695	6.	7 677	1.	3 315	4.	3 028	5.	4 012	2.	3 563	3.	24 290
2019/20 ősz		6.		1.			3 092	5.		2.			
Tendencia	-10,08%		3,44%		1,04%		-14,80%		15,82%		2,21%		0,36%
Létszámváltozás	-302		255		34		-526		548		77		86

I. A „nagy” bölcsészkarok hallgatói létszámának alakulása (forrás: OSAP, BI reports)¹

¹ A BI-riportok esetében ötéves visszatekintésre volt lehetőségem, ott pedig – SZTE-adatok esetén –, ahol az OSAP-statisztikákat használtam, tulajdonképpen 2001-ig visszamehettem volna, de érdemi összehasonlításnak azonos időszakban van értelme, így itt 2013-ig, az osztatlan tanárképzés bevezetéséig nyúltam vissza.

A bölcsészkar valamennyi tevékenységi formájában meghatározó jelentőségű a minőségi elv érvényesülésére való törekvés. Egyrészt a Kar alapvető érdeke, hogy a legjobbak körében alakuljon ki olyan meghatározó vélemény, amely szerint a minőségi tudáshoz jutás tekintetében a szegedi bölcsészkaron érdemes diplomát szerezni, másrészt pedig, hogy ennek normaként történő leképeződése során a belső működésben is a legmagasabb minőségi mutatókhoz kell az oktatói-kutatói közösségnek ragaszkodnia.

A Kar oktatási és kutatási tevékenységét a tudományági és szakterületi sokszínűség egyszerre jellemzi. A bölcsész, társadalomtudományi és tanárképzési területeken belül is igen erős a további differenciálódás, mely adottságnak gyakran negatív következménye, hogy egyszerre kell számos területen – többnyire egymástól teljesen függetlenül – magasan kvalifikált munkaerőt alkalmazni. Ez pedig aránylag magas oktatói létszámot, illetve jelentős bérterhet generál. Ugyanakkor ez megteremti a több lábón állást, a gyorsan változó környezethez való alkalmazkodás lehetőségét. A különböző képzési területeken mindig vannak konjunkturalisan kedvező helyzetben lévő szakok. A fejlesztési lehetőségeket elsősorban ilyen területekre célszerű összpontosítani. A kurrens szakok kínálta portfólió hatékony kihasználása biztosíthatja nagy hagyományú és tudományos értékű kisebb szakok fennmaradását és működőképességét, és ez a bölcsészkar inherens küldetését, mi több, hallgató-vonzókéességét is meghatározza.

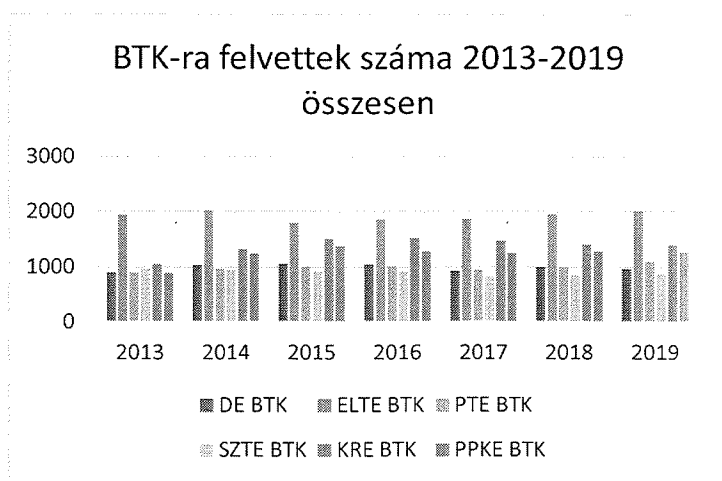
ELMOZDULÁSI IRÁNYOK, LEHETŐSÉGEK

I. Oktatás

1. Hallgatók (számok, trendek)

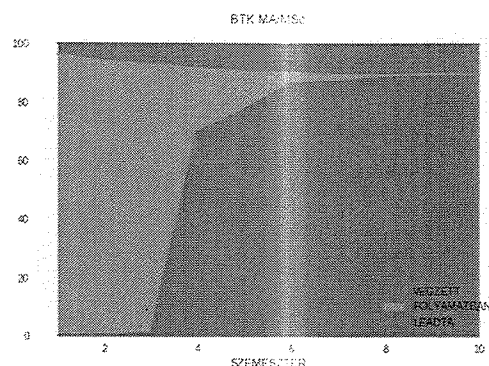
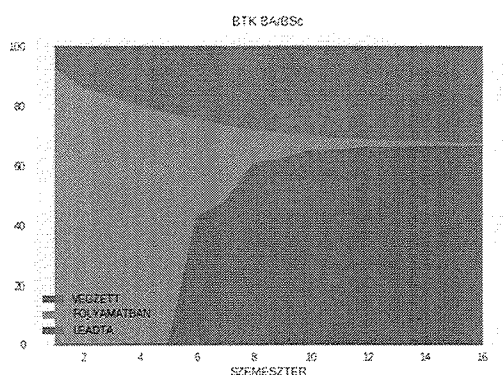
1.1. Jelentkezők

A fent említett állapotot, amely arra utal, hogy a hazai bölcsészkarok hallgatói létszámának rangsorában a szegedi bölcsészkar veszített korábbi pozícióiból, csak komplex módon lehet értelmezni. Egyrészt figyelembe kell venni a bölcsészkarokra felvettek számának alakulását.

Ezek a számsorok arra utalnak, hogy bár 2013-hoz képest szignifikánsan csökkent a Szegedre felvett hallgatók száma, azt is fontos hangsúlyozni, hogy az utolsó öt évet figyelembe véve a csökkenés csak 5,5%-os (míg hétéves vetítésben közel 10%), illetve, hogy a trend megfordult, azaz 2017 óta újra növekedés detektálható a Karra felvett hallgatók számában. Az ördög azonban a részletekben lakik. A számokból az is kiderül, hogy nem sikerült visszakapaszkodni a 2014-es létszám közelébe (947 felvett hallgató; 2019-ben 870 felvett hallgató), miközben a 6 „nagy” bölcsészkarra összesen felvettek száma többnyire stagnált (2014: 7522 hallgató, 2019: 7595 hallgató). A problémát tovább fokozza a lemorzsolódás. A Karról 2018 nyarán készített kimutatás az alapképzésben tanulók esetében a teljes képzési ciklusra vetítve közel 30%-os lemorzsolódást mutatott ki, s ebben az egyik legproblematisabb elem a belépési ponton tapasztalható ún. „0. típusú lemorzsolódás”, amely a bölcsészkar esetében közel 10%. A mesterképzés esetében valamelyest jobb a helyzet, de nem optimális. Ez azért is nyomasztó állapot, mert a demográfiai prognózisokat, illetve a Fenntartó szándékait, terveit ismerve aligha hihető, hogy a jelentkezők száma látványosan növelhető a közeljövőben (bár a minimum pontszámok bejelentett csökkentése növelheti a felvettek számát), a megoldás inkább a lemorzsolódás csökkentésében keresendő.

A lemorzsolódás csökkentésére a Fenntartó részéről világos elvárás fogalmazódott meg a közelmúltban, az SZTE vezetése pedig kezdeményezte a mentor-programok elindítását. Ezek az erőfeszítések bizonyosan mérsékelni tudják a képzési ciklus során, diplomaszerzés előtt kilépők

számát, arányát, de szinte teljesen hatástalanok a „0. típusú lemorzsolódásra”. Olyan hallgatókról van szó, akiket az egyetem ugyan felvett, de nem kezdik meg tanulmányaikat, és ezzel a teljes „veszteség” közel harmadát ők generálják. Az SZTE által a közelmúltban életre hívott *Junior Akadémia* egyik fontos célkitűzése az emelt szintű érettségire való felkészítés, és ezen keresztül az egyetemmel való intenzív kapcsolat és kötődés kialakítása. Ez a projekt számos elemében emlékeztet az egykori *Felvételi Előkészítő Bizottság* (FEB), majd pedig jogutódjának, a *Tehetségért Mozgalomnak* a célkitűzéseire. A 2016-ig létező és működő mozgalom egyik áttételes, de nagyon fontos eredménye az volt, hogy az ily módon egyetemi felvételt nyert hallgatók között szignifikánsabban kisebb volt a lemorzsolódás, mert nemcsak minőségi tudáshoz juttatta a jelentkezőket, de segített a középiskola és az egyetemi tanulmányok közötti tanulás-módszertani különbségek áthidalásában. Az Eötvös Loránd Szakkollégium igazgatójaként a *Junior Akadémia* szakmai céljait nagyon közelről követhettem az elmúlt hónapokban, és meggyőződésem, hogy a bölcsészkar lemorzsolódási rátáinak javításában szerepet kaphatnak ezek a platformok.

Ezek a próbálkozások számos ponton kiegészíthetik és támogathatják a hallgató-verbuválás kialakult formáit, az ún. road-show-kat. Érdemes lenne ugyanakkor elmozdulni a kommunikációs csatornák átalakításának irányába is. A tehetséggondozás fontos bástyájaként működő Eötvös Loránd Szakkollégium sokéves tapasztalata, amelyet éppen most ad át jó gyakorlat (*best practice*) gyanánt a *Junior Akadémiának*, azt mutatja, hogy sokkal hatékonyabb kapcsolatépítési erő az *alumnusok* feltérképezése és bevonása a rekrutálás folyamatába, másrészt a közel kortárs egyetemi „hírvivők” (pl. doktoranduszok) sokkal hitelesebben tudják megszólítani a végzős középiskolai diákokat. És ez utóbbi azért is nagyon fontos tanulság, mert az öregdiákokon keresztüli kapcsolatépítés a Dél-Alföldnél jóval szélesebb területet „megszólíthatóvá” tehetne. Mi több, ebben nagyon fontos szerepet játszhatna a hallgatói önkormányzat is, hiszen koruknál, tapasztalatuknál fogva kifejezetten hatékony hírvivők, kapcsolatépítők, mentorok, diák-tanárok lehetnének az ifjúsági dékánhelyettes koordinációja segítségével.

1.2. A Kar hallgatói

Ciklus	Alapk.	%	Mester	%	Osztatlan	%	Szakirányú	%	Doktori	%	Külföldi	Summa
2013/14/1	2207	62%	896	25%	62	2%	257	7%	158	4%	16	3588
2014/15/1	1937	55%	855	24%	146	4%	471	13%	139	4%	11	3554
2015/16/1	1702	51%	773	23%	242	8%	468	14%	159	5%	24	3346
2016/17/1	1579	49%	740	23%	365	11%	354	11%	164	5%	44	3202
2017/18/1	1504	51%	611	21%	498	17%	186	6%	172	6%	51	2971
2018/19/1	1516	50%	542	17%	601	20%	181	6%	188	6%	73	3028
2019/20/1	1500	49%	515	17%	661	21%	185	6%	231	7%	95	3092

II. A képzési portfólió a szegedi bölcsészkaron (forrás: OSAP-statisztika)

1.2.1. Diszciplináris képzés

1.2.1.1. Alapképzés

	2015	2016	2017	2018	2019
anglisztika	110	100	118	119	127
germanisztika	48	37	26	37	39
informatikus könyvtáros	25	35	23	30	37
keleti nyelvek és kultúrák (altajisztika)	8	6	8	11	6
kommunikáció	0	0	62	66	61
magyar	21	22	20	20	16
néprajz	6	17	9	7	5
ókori nyelvek és kultúrák (klasszika-filológia)	0	0	3	10	6
pedagógia	18	7	9	10	10
pszichológia	122	124	127	132	156
régészet	0	0	11	9	11
szabad bölcsészet	33	38	28	24	30
szlavisztika (bolgár)	0	0	2	0	1
szlavisztika (cseh)	0	1	0	1	1
szlavisztika (orosz)	23	26	33	20	17
szlavisztika (szerb)	3	2	3	4	6
szlavisztika (szerb nemzetiségi)	0	1	0	0	0
szociológia	33	31	29	31	30
történelem	52	48	49	39	23
újlatin nyelvek és kultúrák (francia)	0	0	0	0	5
újlatin nyelvek és kultúrák (olasz)	0	0	0	0	5
újlatin nyelvek és kultúrák (spanyol)	0	0	0	0	11
	502	495	560	570	603

III. A bölcsészkarra felvett diszciplináris alapszakos hallgatók (forrás: BI reports)

Az elmúlt öt év felvételi eredményeit tekintve az látható, hogy az alapképzésre felvettek száma, ha nem is teljesen egyenletesen, de folyamatosan emelkedett. Valamelyest árnyalja a képet a fent már említett jelenség, hogy ti. az ún. „0. típusú” lemorzsolódás miatt valójában ennél ténylegesen kevesebben kezdték meg a tanulmányaikat a szegedi bölcsészkaron. Az is világosan kirajzolódik, hogy az elmúlt fél évtizedben világos trendek alakultak ki, amelyek bizonyos aránytalanságokat jeleznek. Ugyanakkor arra is szeretném felhívni a figyelmet, hogy a számsorok értelmezése meglehetősen összetett. Az interpretációs problémát egy példával szeretném megvilágítani. A fenti táblázat alapján az alapképzésre felvett történészhallgatók száma a 2015-ös 52-ről 2019-re 23-ra csökkent, ami rendkívül komoly veszteségnek tűnik, hiszen látszólag a felére esett vissza a létszám. Ha azonban az osztatlan képzés számaival összevetjük az adatokat, az látszik, hogy 2015-ben az 52 diszciplináris történészhallgató mellett 43 osztatlan képzésben tanuló, leendő történelemtanárt vett fel a Kar. Ehhez képest 2019-ben a 23 diszciplináris hallgató mellett 87 olyan hallgató került be a Karra, akinek az egyik szakpárja történelem. Azaz nem veszteségről, hanem alapvetően a képzési struktúra átrendeződéséről kell beszélnünk. Ez a fajta átrendeződés tulajdonképpen minden olyan „fő” szaknál megfigyelhető, amelyek más szakokkal párosíthatók. Továbbá azért is fontos ezeket a számsorokat komplex módon vizsgálni, mert a különböző szakokon tanulók számából nem direkt módon következik az, hogy egy adott tanszék hány hallgatót oktat ténylegesen. Vagyis mind az adminisztratív hallgatói létszámból mechanikusan levonható következtetéseket, mind pedig az ún. „kis szakok” fogalmát óvatosan illik kezelni. Jelen ismereteim szerint az egyetem az értékelési alapelvek kialakításánál határozottan a ténylegesen oktatott hallgatók számát tervezi figyelembe venni. Azt pedig már csak remélni

tudom, hogy egyszer végre a nemzetközi sztenderd is megjelenik akár az értékelésben, akár a kreditálásban, hogy ti. egy adott oktató milyen képzési formában tanít. Nehéz lenne vitatni, hogy az alapképzés magyar nyelvű kurzusai más terhelést jelentenek, mint egy idegen nyelvű doktori kurzus. Ennek az egy adott egység terhelési mutatóiban és szakmai értékelésében is meg kellene jelennie.

Országos trendeket és javaslatokat figyelembe véve azon a véleményem vagyok, hogy jelen körülmények között nem célszerű az alapszakok számának a növelése, de a fent már érintett lemorzsolódás-ellenes erőfeszítések a hallgatók megtartásában kézzelfogható eredményeket hozhatnak.

1.2.1.2. Mesterképzés

	2015	2016	2017	2018	2019
altajisztika	0	0	4	4	1
amerikanisztika	3	4	9	10	3
anglisztika	9	5	10	5	10
elméleti nyelvészet	2	2	4	4	2
filmtudomány	0	0	0	5	4
filozófia	4	13	6	7	11
finnugrisztika	0	3	0	2	0
fordító és tolmács	42	34	33	14	32
francia nyelv, irodalom s kultúra	0	3	0	1	3
hungarológia	10	7	1	3	2
klasszika filológia	0	1	3	2	2
kommunikáció- és médiatudomány	16	23	17	23	30
könyvtartudomány	0	0	6	6	10
kulturális örökség	8	3	8	4	2
magyar nyelv és irodalom	8	5	6	1	3
német nyelv, irodalom és kultúra	1	1	0	2	5
néprajz	2	4	2	4	3
neveléstudomány	0	0	22	27	12
olasz nyelv, irodalom és kultúra	1	0	1	1	3
orosz nyelv és irodalom	2	4	2	1	1
pszichológia	59	69	66	62	79
régészet	12	7	8	4	8
spanyol nyelv, irodalom és kultúra	0	2	1	0	1
szlavisztika	0	0	1	2	0
szociológia	5	2	4	8	6
tanári (2 féléves angol nyelv és kultúra)	0	0	0	0	0
tanári (2 féléves francia nyelv, irodalom és kultúra)	0	0	0	2	2
tanári (2 féléves magyartanár)	0	0	0	12	7
tanári (2 féléves német nyelv, irodalom és kultúra)	0	0	2	0	2
tanári (2 féléves orosz nyelv és kultúra)	0	0	0	0	1
tanári (2 féléves spanyol nyelv és kultúra)	0	0	0	3	0
tanári (2 féléves tört. és állampolgári ismeretek)	0	0	0	6	6
tanári (4 féléves média...)	0	0	0	0	0
tanári (4 féléves német nyelv, irodalom és kultúra)	0	0	0	0	2
tanári (4 féléves spanyol nyelv, irodalom és kultúra)	0	0	0	0	1
tanári (4 féléves tört. és állampolgári ismeretek)	0	0	0	2	0
tanári (5 féléves angol nyelv és kultúra)	0	0	0	0	0
tanári (5 féléves magyartanár)	10	5	0	1	0
történelem	17	17	11	20	10
vallástudomány	15	6	7	3	3
Summa	226	214	234	251	267

IV. A bölcsészkarra felvett diszciplináris mesterszakos hallgatók megoszlása (forrás: BI-reports)

A mesterképzés (és a rövid ciklusú képzések) portfóliója valamelyest eltérő képet mutat az alapszakos képzéssel összevetve. Bizonyos pontokon (pl. pszichológia) egybeesnek a kiugróan

magas értékek, de olyan trendek is detektálhatók, amelyek nem párhuzamosan képezik le az alapszakos arányokat. Az alapképzéssel szemben a mesterképzésben szorgalmaznám új szakok indítását, leginkább két irányban. Egyrészt célszerűnek látnám innovatív mesterszakok indítását, amelyek a munkaerőpiac prompt változásaira és sajátos igényeire tudnának reflektálni, de a hasonló adottságú bölcsészkarokon nem indították még el. Másrészt komoly szerepet kaphatnának idegennyelvű MA-képzések: több olyan mesterképzést lehetne elindítani, ahol tulajdonképpen a „tartalom” már rendelkezésre áll, de „forma” még nem rendeltetett a kurzuskínálathoz, leginkább a megfelelő koordináció hiányában. Vannak már üdvözlendő kezdeményezések: ezeket erősíteni, az újakat pedig ösztönözni szeretném. Ezt a képzési formát azért is fontosnak tartom, hogy az idegen nyelvű doktori képzés számára is Szegedre vonzhat potenciális hallgatókat.

1.2.2. Tanárképzés

	I. évf.	IK	II. évf.	IK	III. évf.	IK	IV. évf.	IK	V. évf.	IK	VI. évf.	IK	BTK sum
összes szakpár	39		35		31		34		25		17		
aktív szakpár	35		34		29		32		24		16		
hallgatók száma	153	31	154	12	123	13	98	17	83	2	56	12	667

V. Az osztatlan tanárképzésben tanuló hallgatók szakok szerinti megoszlása évfolyamonként, 2019/20. 1. félév
(forrás: SZTE BTK) [IK=más anyakar]

	I. évf.	II. évf.	III. évf.	IV. évf.	V. évf.	VI. évf.	Summa	Arány
angol	94	91	70	40	36	20	351	28%
magyar	41	45	41	43	38	24	232	19%
német	11	8	10	9	8	8	54	4%
média	17	14	9	9	9	3	61	5%
történelem	87	77	71	79	43	50	407	33%
etika	17	8	13	9	10	7	64	5%
spanyol	4	5	2	2	2	2	17	1%
francia	5	4	3	1	1	2	16	1%
olasz	6	3	3	1	0	0	13	1%
szerb	0	1	0	4	0	1	6	0%
latin	0	1	2	0	0	2	5	0%
orosz	0	2	0	3			5	0%
dráma	7	6					13	1%
	289	265	224	200	147	119	1244	= 622

VI. Az osztatlan tanárképzésben tanuló hallgatók szakok szerinti megoszlása 2019/20. 1. félév (forrás: SZTE BTK)

Az osztatlan tanárképzés teljes vertikuma éppen erre a tanévre teljesedett ki, azaz már mind a hat évfolyamon tanulnak hallgatók. A II. táblázatban látható szerkezeti változás egyértelműen jelzi, hogy a tanárszakos képzésre felvettek száma folyamatosan nő, már 20% fölötti részesedés figyelhető meg. Ha ez a dinamika folytatódik, hamarosan elérheti a szegedi bölcsészkar is azt a – más bölcsészkaron már kialakult – állapotot, miszerint a diszciplináris és osztatlan képzésben tanulók száma kiegyenlítődik. Ezért is tartom kiemelten fontos iránynak a tanárképzéssel kapcsolatos stratégia kialakítását, hiszen a diszciplináris képzésben csökkenő hallgatószámot és ezzel együtt bevételt ellensúlyozni tudja ez az átalakulás, ugyanakkor arra is fel kell készülni, hogy a pedagógikum jóval nagyobb terhekkel lesz kénytelen megküzdeni, mint jelenleg. Ennek a változásnak az elosztási mechanizmusban, illetve a fejlesztési tervekben is meg kell jelennie.

A szakok, illetve a szakpárok kínálatának növelése kapcsán valamelyest kétkedő vagyok. Van olyan tanárképző hely, ahol alig van korlátja a szakok párosításának, máshol, így Szegeden is négy fő szakkal párosíthatók az egyéb diszciplínák. Az V. táblázatból az olvasható ki, hogy a szakpárok növelésével (már) nem nő az aktívak száma, sőt, a VI. táblázat adatai azt is jelzik, hogy az aktív szakpárokon tanulók száma is néhány „népszerű” diszciplínán koncentrálódik. Ráadásul a szakpárok növelésével az ütközésmentes órarend kialakítása is egyre nehezebb feladatot jelent, bár ennek enyhítésére látok megoldásokat.

1.2.3. Doktoranduszok

Az II. táblázatból könnyen kiolvasható mind az utóbbi évek általános trendje, mind pedig a Fenntartó határozott elmozdulása a doktori képzés támogatását illetően. A táblázat számai, különösen a 2018-ról 2019-re tapasztalható majd' 23%-os növekedés, a képzési ciklus meghosszabbítása, az ösztöndíj összegének érdemi (már-már bérfeszültséget generáló) emelése, illetve a keretszámok növelése egyértelműen azt jelzik, hogy országos szinten kiemelt jelentőséget kap a doktori képzés és a doktori iskolák. Különösen is figyelemre méltó a külföldi PhD-hallgatók számának és arányának növekedése. Míg a külföldi PhD-sok száma 2013 óta meghatszorozódott, az összes doktoranduszra vetítve az arányuk 9-ről 40 százalék fölé emelkedett. Ha ez a trend nem is ennyire dinamikus, de tovább folytatódik, akkor a teljes portfólióban meghatározó részesedést szerez a doktori képzés. Ez részben határozottan támogatandó és erősítendő irány, másrészt nagyok komoly terheket ró a Karra, illetve oktatóinak, s e téren a finanszírozás-fenntarthatóság kérdése húsbavágó probléma-kört generál. A külföldi hallgatókkal, legyenek akár *Stipendium Hungaricum* (SH) ösztöndíjasok, vagy más finanszírozási formát választó hallgatók, fajlagosan nagyobb terhet rónak a doktori iskolákra, mint a képzésben magyar nyelven tanuló doktoranduszok. Megítélésem szerint a Kárnak erre nagyon komoly figyelmet kell szentelnie. Annál is inkább, mert a nemzetközi láthatóságnak egyik alapparamétere a külföldi hallgatók bevonása, mi több, e vetületekben egymást erősítő folyamatok munkálnak, hiszen a létszám növekedése pozitívan hat a láthatóságra, míg az erősödő láthatóság segíti a hallgatók verbuválását. A mesterképzésben már elindult, illetve a jövőben kialakítandó idegen nyelvű szakok még stabilabbá tehetnék a külföldről érkező PhD-s utánpótlást.

1.3. Összegezés és további elmozdulási lehetőségek

Minden képzési szinten és formában nagyon sok teendő vár a Karra. Mivel a demográfiai trendek megváltozása nem prognosztizálható, a Kar az alapképzésben a lemorzsolódás radikális csökkentésével, a mesterképzésben innovatív, illetve idegennyelvű szakok indításával tud pozitív irányba elmozdulni, illetve lehet képes a képzési struktúra átrendeződéséből eredő „veszteségeket” ellensúlyozni. A tanárképzés növekvő volumenét tovább kell erősíteni, illetve a

Karnak fel kell készülnie a pedagógikum megnövekedő terheire. A doktori képzés konjunktúráját szintén igyekeznünk kell minden eszközzel fenntartani, és célzottabban támogatni azokat a doktori iskolákat, ahol a PhD-sok idegen nyelven tanulnak, illetve készítik disszertációjukat.

A *hvg* rangsoraiban a szegedi bölcsészkar évek óta előkelő helyet foglal el, és vitán felül áll, hogy nagyon magas minőséget képvisel országos szinten. Ugyanakkor mind a Fenntartónak, mind az Egyetemnek el kell fogadnia, hogy a minőségnek ára van. A Karnak minden erejével azon kell dolgoznia, hogy ez a minőség fennmaradjon, és hogy ez a minőség fenntartható maradjon. Országos számítások szerint 1:13 körül van az az oktató–hallgató, amely még garantálja a minőségi képzést, és financiálisan hosszabb távon fenntartható. Ez a szegedi bölcsészkaron 11,5 körül mozog, amely szám önmagában megerősíti a kiválósági rangsorban elfoglalt helyét, ugyanakkor arra figyelmeztet, hogy a hallgatók számát valamilyen módon növelni szükséges, hogy a kiválósági mutatók megőrződjenek. Az előbb említett lépések meggyőződésem szerint ehhez a célhoz közelebb visznek. Ugyanakkor azt is vallom, hogy közép és hosszú távon érdemi változások a Fenntartó, illetve az egyetem stratégiai döntései, lépései nélkül nemigen lehetnek eredményesek. Végig lehetne gondolni, hogy a kvóták arányosabb elosztása közelebb vinne-e a Kar, illetve általában a vidéki bölcsészkarok nehezülő helyzetének javulásához. Az I. táblázatból könnyen kiolvasható, hogy már öt évvel ezelőtt is a fővárosi (vagy annak vonzáskörzetében lévő)² bölcsészkarok képezték a hallgatók több mint 58%-át, és ez 2019-re már 62% fölé emelkedett, azaz, a három „nagy” vidéki bölcsészkar osztozik a fennmaradó alig több, mint egyharmadon. Természetesen ebben a „másik oldalon” is kezdeményezőnek kell kellenie, azaz pl. modernizált, komfortos, de ugyanakkor megfizethető kollégiumi férőhelyeket kell kínálnia a potenciális jelentkezők számára. Éppen a bölcsészkarra jelentkezőknek nagyobb a kitettsége a lakhatási költségeket illetően. Ugyanakkor azt is gondolom, hogy a „kezdeményezésen” túl nem sok szerepe lehet az egyetemnek, hiszen a modernizálás, felújítás kigazdálkodása a Fenntartó célzott támogatása nélkül ma (a keretgazdálkodásban) elképzelhetetlen. Az is magas szintű döntést igényelne, hogy a tanártovábbképzések visszakerüljenek az egyetemekre, amely ráadásul win-win helyzetet teremthetne, hiszen nemcsak az egyetemek mutatói javulnának, de a képzések minőségbiztosítása is komoly garanciákat nyerne.

Természetesen a Karnak keresnie kell olyan kitörési pontokat is, amelyek sem kollégiumi férőhelyet, sem pedig kubatúrát nem követelnek. Alapvetően a távoktatás lehetőségeinek, illetve a digitális oktatási tartalmak létrehozása lehetőségeinek felmérésével, kezdeményezésével, akár önállóan, akár az Egyetem Távoktatási Bizottságának segítségével. Az ilyen irányba történő elmozdulás ráadásul egyszerre segíthet az ún. kis szakok mutatóin, illetve a kapacitáshiánnyal

² A Pázmány bölcsészkarja folyamatosan költözik be Budapestre.

küzdő egységek esetében. Az előbbiek komoly energiákat mozgósíthatnak online kurzusok (pl. Coursera) kifejlesztésére, utóbbiak pedig éppen a humánerőforrás-hiányt tudják enyhíteni ilyen online eszközök, módszerek segítségével.

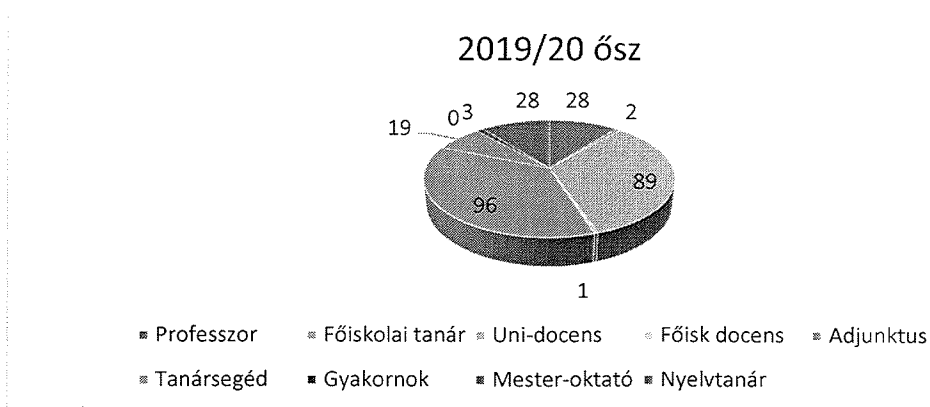
A fentieken túl, a Fenntartónak is lehetne kézzelfogható szerepe az pozitív irányú elmozdulás elősegítésében. A bölcsészkarok általános meggyőződése, hogy a diszciplináris- és a tanárképzés kettőssége, egymásmellettisége tulajdonképpen párhuzamos rendszert alakított ki, és ez gyakran vezet anomáliákhoz. A két rendszer közötti átjárhatóság lehetőségét célszerű lenne megteremteni, hogy a Kar rugalmasabban alkalmazkodhasson a munkaerő-piaci igényekhez, illetve az egyre súlyosbodó tanárhiány leküzdéséhez, és nem utolsósorban saját utánpótlásának kineveléséhez.

2. Oktatók

A szegedi bölcsészkar oktatói sok évtizede nagyon magas tudományos minőséget képviselnek és ez meghatározó jelentőséggel bír oktatói tevékenységük színvonalát illetően is.

	Prof	Főiskolai tanár	Uni-docens	Főisk docens	Adj	Tanársegéd	Gyakornok	Mester-oktató	Nyelvtanár	Summa
2013/14/ősz	31	3	92	0	68	45	1	0	26	266
2014/15 ősz	32	3	89	1	83	31	0	0	25	264
2015/16 ősz	31	3	92	1	74	41	0	0	25	267
2016/17 ősz	29	3	94	1	80	30	0	3	26	266
2017/18 ősz	26	3	92	1	87	29	0	3	29	270
2018/19 ősz	28	4	92	1	86	25	0	2	32	270
2019/20 ősz	28	2	89	1	96	19	0	3	28	266

VII. A Kar oktatóinak megoszlása tudományos fokozatuk, beosztásuk szerint (forrás: OSAP-statisztika)

A VI. táblázat szemlélteti a bölcsészkar oktatói szerkezetét. Statisztikailag hiteles országos adatokkal nem rendelkezem, így elsősorban informális csatornákon keresztül van tudomásom arról, hogy Debrecenben és Pécsen nagyon hasonló az oktatók létszáma a szegedihez viszonyítva. Az oktató-hallgató arányt tekintve ez a létszám kifejezetten előnyös, hiszen nagyon magas minőséget biztosít: nemcsak a 11,5-es arány, hanem az a tény is, hogy a bölcsészkaron

oktatók több mint 93%-a minősített, s ezzel mind országosan, mind pedig az SZTE karaihoz viszonyítva nagyon erős pozíciót tudhat magáénak.

	SZTE okt.	Tans	Adj	Doc	Prof	SZTE korfa	BTK okt.	BTK korfa	Tans	Adj	Doc	Prof
2014/15 ősz	1436	22%	28%	24%	14%	46,19	246	47,77	13%	35%	36%	14%
2015/16 ősz	1409	22%	28%	24%	14%	46,43	248	47,92	18%	31%	37%	13%
2016/17 ősz	1424	21%	30%	24%	14%	46,51	248	48,43	15%	33%	38%	12%
2017/18 ősz	1470	20%	29%	23%	13%	46,66	248	48,36	14%	35%	37%	10%
2018/19 ősz	1459	20%	30%	24%	13%	46,8	245	49,05	12%	36%	37%	11%
2019/20 ősz	1452	19%	31%	24%	13%	47,07	243	49,47	9%	40%	37%	12%
Tendencia	101%					101,9%	99%	103,56%				

VIII. Az SZTE és a BTK oktatóinak megoszlása tudományos fokozatuk, beosztásuk szerint (forrás: BI-reports)³

Sokkal árnyaltabb képet rajzolhatunk a VIII. táblázat alapján. Szintén országos mérések és következtetések vallják, hogy a kutatóegyetemi magas minőség egyik fontos mérőszáma a professzorok aránya, és ennek legalább 13–14% körül kell mozognia. Amint látható, a bölcsészkar ennek az elvárásnak nem felel meg, ha az OSAP-statisztikát vesszük alapul⁴ akkor kifejezetten alacsonynak számít a 10,5%-os (28/266) professzori arány. De nemcsak ezzel van gond. A többéves trendet vizsgálva az állapítható meg, hogy míg az egyetem egészét tekintve többnyire minden kategóriában minimális elmozdulás detektálható, addig a bölcsészkaron a tanársegédek száma a 2015/16-os tanévhez képest a felére esett vissza. Mivel ez a változás arra utal, hogy a tanársegédek, az Nftv-ben meghatározott módon, a tudományos fokozat birtokában, a hároméves oktatási gyakorlat megszerzése után kötelező adjunktussá előléptetni. A tanársegédek közül „eltűntek” meg is jelennek az adjunktusok statisztikájában. Onnan azonban, vélhetően pénzügyi források hiányában nem tudnak továbblépni docensi fokozatba, így a jelzett ötéves periódusban az arányuk 31-ről 39%-ra nőtt. A docensek aránya ugyan minimálisan nőtt, de a nyugdíjba vonulás miatt kieső professzorokat nem sikerült teljes mértékben pótolni. Ez már középtávon is nagyon erős torzulásokhoz vezet, és ezt a folyamatot még tovább tetézi az ezzel szorosan összefüggő korfa romlása. Egy éppen jelenleg készül országos korfa-kutatás az SZTE-s átlaghoz hasonló adatsorokat igazol vissza (a kutatóintézetekben valamelyest alacsonyabb az átlagéletkor, 40,5–44 között mozog). A bölcsészkar mutató azonban nemcsak rosszabb, mint az egyetemi átlag, de sajnos közel kétszer olyan gyorsan romlik, mint az összegyetemi átlag. Ráadásul a BTK-nak van olyan szegmense, amelyben 53,7 az átlagéletkor. Minden kétséget kizáróan felelős és távlatos személyzeti utánpótlás-koncepcióra van szükség. Minden szakmai és erkölcsi érveléssel szembe megy az a logika, mely eredményességet, magas szintű oktatási és tudományos munkát remél alacsony, stagnáló, sőt relatíve csökkenő bérezés mellett. Pénzügyileg persze bizonyra szépen mutatna, de aligha

³ A VII. és VIII. táblázat BTK-oktatói adatsorai nem pontosan fedik egymást. Bár más forrásból származnak az adatok, a BI-riportok is az OSAP-statisztikai adatbázisból történő lekérdezés révén jönnek létre. Mivel az eltérések többnyire egyenletesek, az arányok kiszámításánál használhatónak ítélttem meg.

⁴ Ez a megbízhatóbb, ugyanis ezek az SZTE által a Fenntartó felé benyújtott (FIR) adatok, míg az online lekérdezés-kezelők (BI-reports) mögött lévő adatsorokra nincs rálátás.

lehet abban reménykedni, hogy a Kar jövőjét akadémiai doktori fokozattal rendelkező tanárségekre lehet építeni.

Az interpretációt tovább bonyolítja, hogy a kari közvélekedés bizonyos fokig abban hiszemben él, hogy a nyugdíjba menők állása nem kerül betöltésre, de a kari oktatói létszám-statisztika (a táblázat látható módon) ez a feltételezés nem állja meg a helyét, mert az oktatói létszám nem csökkent. A létszám-stop miatt nem is nőhetett, így vélhetően az új kollégák alacsonyabb fokozatba való belépése inkább bérmegetakarítást eredményezhetett, de erre vonatkozóan nincsenek adataim. Ugyanakkor a következő öt évben 36 kolléga nyugdíjba vonulása prognosztizálható,⁵ akik között 10 professzor van, így módon a következő néhány év státuszgazdálkodása a BTK létkérdéseinek egyike. Sokéves szokás szakadt meg a közelmúltban azáltal, hogy a státusztérképen felszabaduló helyek betöltésekor minimalizálódott, vagy jobbára megszűnt a közvetlenül érintett tanszék és a közvetve érintett intézet befolyása, s e helyzetekben a dékán, kari érdekekre hivatkozva, magához vonta a státuszok betöltésének jogát. Megítélésem szerint ez a dékán hagyományos „státuszgazda” szerepéből kiindulva alapvetően nem is vitatható, ugyanakkor az is meggyőződésem, hogy a „kari érdekek” felismeréséhez, majd az ebből levonható következtetések levonásához a mindenkori dékánnak nagyon széles konszenzust kell kialakítania: az adott helyzet konkrét elemzésére is támaszkodó kollektív szakmai bölcsesség, tapasztalat, valamint az arra épülő innováció révén lehet elsősorban képes bölcs döntéseket hozni, ráadásul döntéseit éppen a széles körű egyetértés legitimálja. Sok éve dolgozom a Történeti Intézetben, és a kollégák többségével fenntartott szoros, napi kapcsolat, szakmai vagy baráti beszélgetés alapján egész pontos javaslatokat tudnék megfogalmazni a célszerű vagy akár égető szükségű fejlesztésekkel kapcsolatban. A Kar egészének működését mélységében kb. 8 hónapja tanulmányozom, monitorozom, de szakmai kérdésekben bizonyosan nem venném a bátorságot, hogy az érintettek javaslata, támogatása nélkül hozzak meg más szakterületeket érintő döntéseket. A konszenzus hiánya az ún. kijáró-rendszert erősíti, amely rövid távon talán (fél)megoldásokkal kecsegtet, de közép- és hosszú távon a Kar közössége súlyos árat fizet érte. Éppen a már többször emlegetett „nehéz időkben” kellene minden létező módon a szolidaritást, és a Karon belüli közmegegyezést erősíteni. Ennek hiánya súlyos károkat okoz a munkahelyi légkörben, bizonytalanságot és bizalmatlanságot generál, az erők szétforgácsolásához, ennek következtében pedig a hatékonyság csökkenéséhez vezet. És ezek nem pusztán a vizek felett lebegő, éteri tisztaságú elvek. Egészen egyszerűen a hétköznapiakra lehetne konvertálni: pl. a kari ügyrend szerint van olyan grémium, amely éppen ilyen típusú

⁵ Ez ténylegesen csak prognózis, mert az időközben professzorrá előlépett oktatók várható nyugdíjba vonulási időpontja automatikus kitolódik.

döntések előkészítésének lehetne a fóruma.⁶ Különösen az támogatja ezt az ötletet, hogy a kötelezettség-vállalási szabályozás megváltozását követően többnyire (bár nem minden esetben) az intézetek lettek az önállóan gazdálkodó egységek, így a közép- és hosszútávú fejlesztések őket nemcsak érintik, de anyagi vonzata terheli is őket. Bár a döntéshozó szerv a Kari Tanács, a testület munkáját nemcsak megkönnyítené, de döntéseihez nagyon erős legitimációs bázist nyújtana az intézetvezetők konszenzusa (akik közül korántsem mindenki tagja a Kari Tanácsnak).

Több mint két évtizedes oktatói tevékenységem során abban szocializálódtam a Karon, hogy összdolgozói értekezletet csak válságok idején hívott össze a Kar vagy a kari vezetés. A pécsi bölcsészkaron rendszeresen, szemeszterenként összehívják az összdolgozói értekezletet. Kifejezetten szorgalmaznám ennek a fórumnak a rendszeres működtetését, legalább éves gyakorisággal,⁷ annál is inkább, mivel ennek korábban a Karon is léteztek a hagyományai. Ezen a fórumon a kari vezetés számot adhatna az aktuális éves tevékenységéről, kurrens ügyekről, trendekről és nem utolsó sorban mindezt interaktív módon tehetné: kérdéseket tehetne fel bármelyik kari dolgozó. Megítélésem szerint ez a fórum még tovább erősíthetné a fent említett konszenzus kialakításának és a képviselt koncepció legitimációjának a lehetőségét is.

Az oktatók tevékenységével kapcsolatos teljesítménymérés részben átvezet a kutatás, illetve a működés területére, de ezen a ponton is célszerű szóba hozni. A teljesítménymérést nagyon fontosnak tartom mind az oktatás, mind pedig a kutatás területén. Ezzel kapcsolatban azonban legalább két irányban látok elmozdulási lehetőséget. Egyrészt még mindig lehet finomítani a mérési módszert, akár például a fent már említett oktatói „kredit” figyelembevételével, amely a ranglisták „első kétszáz” egyetem jelentős részén elemi jelentőségű paraméter. Továbbá, a kapott eredményeket nemcsak tanszékekre, hanem oktatókra is le kellene bontani, és nemcsak a gyengén teljesítőkről kellene véleményt formálni, hanem az extrém, már-már valószínűtlenül magas terhelésekről is. Ezek, ha valósak is, bizonyosan a minőség rovására mennek hosszabb távon, így nem tartom fenntartandónak. Vannak olyan kollégák is, akik kutatási és/vagy publikációs tevékenysége szemmel láthatóan elmarad az átlagtól. Mivel nem átláthatatlanul nagy ez a tudós közösség, abban bízom, hogy személyre szabott megoldást lehet találni arra, hogy a közösség összproduktumához ők hogyan tudnak – mások által is elfogadott módon – hozzájárulni. Általános megoldásként a mestertanári fokozaton mindenképpen érdemes gondolkodni. Az egyéni értékeléssel természetesen nem valami „ördögtől való” vegzálást

⁶ „Az Intézetvezetői Tanács: 6. A tanács konzultációs szerepet betöltő testület, melynek feladata a tagok tájékoztatása egyes, a Kar több egységét is érintő kérdésekben, valamint a kari vezetés segítése ilyen döntések meghozatalában.” Az SZTE BTK Kari Tanácsának 2019. 06. 12-ei ülésén hozott 32/2019. és 34/2019. sz. határozata szerint módosított szövege. 18. o.

⁷ Praktikusan össze lehetne kapcsolni az egyébként minden dolgozó által kötelezően látogatott tűz- és balesetvédelmi oktatás időpontjával, vagy éppen a tanév vagy szemeszter nyitó kari rendezvényekkel.

szeretnék a Karon megvalósítani, ugyanis, amint fent már említésre került, ezen alapelvek kialakításán az egyetem vezetése már egy ideje dolgozik. A saját mérő-, értékelő rendszerünk pontosításán és kiterjesztésén dolgozva befolyással lehetnénk az összegytemi mérőelvek kialakítására, mert néha a Kar kutatói egy részének az a benyomása, hogy pl. az élettudományokban honos paraméterek alapján mérik a teljesítményét, miközben ezek egy része a bölcsészet- és vagy társadalomtudományokban nem értelmezhető. Már többször bebizonyosodott, hogy a rendelkezésre álló számok mechanikus – netán önkényes – egymásra vetítése ezeken a tudományterületeken gyakran nem releváns, vagy csak igen korlátozottan használható. Továbbá a konszenzust és a legitimációt tovább erősítendő, a kari terhelésmérés „forráskódját” nyilvánosságra hoznám, hogy szakmai viták során még tovább finomodjon a mérés, értékelés módszertana. E téren természetesen más jó gyakorlatokat is érdemes megismerni, akár az SZTE-n belül, akár más egyetemekről, hiszen például a pécsi egyetem is kidolgozott egy komplex oktatói teljesítménymérést, amelynek akár elemeit, akár tapasztalatait hasznosíthatnánk.

2.1. Összegzés és elmozdulási lehetőségek

Az egyik legproblematiszabb kérdéskör a Kar oktatóinak helyzete. Egy mind egyetemi, mind pedig országos szinten nagyon magasan kvalifikált (és a hallgatói elégedettségi mérésekben vissza is igazolt), felkészült közösség oktatja a szegedi bölcsészkar hallgatóit. Ugyanakkor az erősségek (S) automatikusan magukkal hozzák a gyengeségeket (W), hiszen a magas kvalifikáció többnyire magas oktatói fokozattal, és ez által fajlagosan magas bérteherrel korrelál, sőt, gyakran rossz, illetve aránylag gyorsan romló korfát eredményez. Ha a létszámstop fennmarad, akkor a Kar a következő években nagyjából három tucat, nyugdíjazás révén megürülő státusszal tud gazdálkodni, és e gazdálkodás alapelveit nagyon széles konszenzussal kell kidolgozni, illetve rögzíteni. Ebben természetesen vannak/lehetnek kényszerítő tényezők, pl. a doktori iskolák akkreditációs követelményei, vagy *vis maiorok*, de csak az elvek mellett következetesen kitartva biztosított a hosszú távú működés és fennmaradás. A Fenntartó, a minőségi elvek kidolgozásáért, illetve még inkább azok következetes alkalmazásáért cserébe differenciált béremelést helyezett kilátásba. Ez fontos motivációs erő, de hatalmas benne a felelősség is. Ha az értékelés elvei kapcsán nem jön létre összkari elfogadottság, akkor egyfajta rossz gyakorlatként a vizsály almáját sikerül begurítani az oktatói közösségbe, melynek tartópillérei már az elmúlt időszakban is repedeztek.

Az oktatási tevékenység hatékonyságának növeléséhez a kari vezetés nagyon fontos segítséget nyújthat egyfajta koordinációs, támogató szerep vállalásával is. Már indultak kezdeményezések, hogy a radikálisan átformálódó online térben élő hallgatókat modern(izált) módszerekkel, oktatástechnikai eszközökkel, illetve digitális tartalmakkal megerősített oktatási térben tanítsuk,

de e téren még komoly lemaradásaink vannak és a fent említett korfa-probléma áttételesen a digitális világban történő otthonos mozgással is összefügg. Ez a segítség működhet ad hoc információs *hub*ként is (hiszen Karon belül sem mindig tudunk a jó gyakorlatok létezéséről, működéséről), de szervezett formákat is lehet működtetni, pl. belső workshopok, továbbképzések szervezésével, az SZTE Módszertani Továbbképzési Sorozatában (amint ez már működik is), illetve újabb külső pályázati lehetőségek bevonásával. Ezeket nagyon fontosnak tartom, hiszen a pályázatok természetesen önmagukban is jelzik a szakmai elvárásokhoz, a fő irányokhoz való illeszkedést is, egyszersmind alapvetően befolyásolhatják is azokat. Bizonyos, hogy a különböző képzési formáknak és diszciplináknak e téren eltérő digitalizációs foka és/vagy igénye van, éppen ezért lenne fontos az intézményszintű – és ezen belül egy karközi, diszciplinák közötti – és Karon belüli koordináció kialakítása.

II. Kutatás

A Kar oktatóinak kutatási tevékenysége jellemzően nem csak kari keretek között zajlik, mégis rendkívül fontos területről van szó, hiszen a magas nívón oktató tudós maga is kutatja szakterületét, és nem pusztán átadja a mások által fölhalmozott tudást. Mi több, – elsősorban, de nem kizárólag – a diszciplináris képzésben kell kinevelnie a tudós utánpótlást, és ezt hitelesen csak akkor tudja teljesíteni, ha saját kutatási területén is magasan jegyzett eredményeket produkál. Ezért a Karnak elemi érdeke, hogy oktatóit minden lehetséges módon kutatásra ösztönözze, illetve segítse kutatói tevékenységében, akár saját kezdeményezéseiben, akár mások által kezdeményezett kutatási projektekhez (konzorciumokhoz) való csatlakozásra bátorítva őket. Tudomásom szerint több kari egység is résztvevője jelenleg futó, nagy volumenű, multidiszciplináris egyetemi pályázatoknak, de az ezekhez történő csatlakozásban a Kar semmilyen szerepet nem játszott.⁸ Az elmozdulási lehetőséget mindenekelőtt az egyetem karai közötti együttműködés erősítésében látom, melyekre az átnézett anyagok alapján, az elmúlt másfél évtizedben igen jó, kölcsönösen előnyös példák voltak és hasznos tapasztalatok születtek, ugyanis az így kialakított kommunikációs csatornák nagy segítséget nyújthatnak pályázati ötletek megfogalmazására, konzorciumok kialakítására, inter- és crossdiszciplináris innovatív kutatási irányok kialakítására.

Sok éve hazánk tudományos közösségeiben is elterjed az angolszász *publish or perish* imperatívusz, azaz „publikálj vagy pusztulj”. Szerencsére az utóbbi néhány évben szofisztikáltabb módon tekintünk a publikációs tevékenységre, és a tudománymetria egyre ponto-

⁸ Ezek között feltétlenül említést érdemel, hogy az SZTE 18 akadémiai kutatócsoportjából 9 bölcsész (5 SZTE vezetésű, 4 pedig más egyetemekkel közösen). Vö. <https://u-szeged.hu/mta-tamogatott/mta-kutatohelyek>.

sabban mér – bár a tökéletestől még mindig messze van (és ez továbbra sem pusztán gyakorlati, hanem elvi probléma is). Ugyanakkor a tudományos teljesítmények valamilyen fokon egzakt összehasonlítása mérés nélkül aligha végezhető el. Hogy ki, hol publikált, hány hivatkozást tudott összegyűjteni, mennyire rangos kiadónál, folyóiratban publikált, mekkora az impakt faktora, Hirsch-indexe – sokat elmond az adott kutató teljesítményéről. Anélkül, hogy parttalan szcientometriai vitát provokálnék, szeretnék érvet megfogalmazni, amely ugyan egyértelmű megoldást nem fog nyújtani, de legalább elbizonytalanítja a nagyon markáns álláspontok képviselőit.⁹ Fontos azonban, hogy az általánosan elfogadott értékelési elvek és mérések a társadalomtudományok – jelen esetben a bölcsészettudomány – területén alkalmazkodjanak a tudományterületek sajátosságaihoz, ami azt jelenti, hogy láthatóvá váljanak azok a kiemelkedő, nagyon komoly szakmai energiabefektetést igénylő értékek, melyek elsikkadnának, ha csak az általános mutatók alapján fogalmaznánk meg értékeléseinket. Így pl. a forrásfeltárásnak és forráskiadásnak nagyon komoly hagyományai vannak a szegedi bölcsészkaron. Ezek a munkálatok több évtizede folynak, nem feltétlenül innovatívak, és az eredményei nem feltétlenül a legnevesebb nyugati kiadónál jelennek meg, adott esetben a szerkesztők „rosszul is járnak”, mert a hivatkozásaik ugyan kumulálódnak, de pl. a Hirsch-indexükbe nem számítanak bele. Kevesebbet érne a munkájuk, mint egy egyébként innovatív monográfia, amely téziseit esetleg 5–10 év múlva egy másik kutatópontról pontra cáfolni fogja? A forrásfeltárók és -kiadók a kulturális örökségünket archiválják, mentik és ápolják. Hasonlóan vélekedem a hely- és egyetemtörténeti kutatásokat illetően. Az *alma mater* emlékezetpolitikájának nagyon fontos eleme az egyetem Szegedre költözésének 100. évfordulójáról történő megemlékezések sora a következő évben, 2021-ben, amelynek része az egyetemtörténeti kutatások eredményeit összegző újabb kötet közreadása az 1872 és 1918 közötti kolozsvári korszakra vonatkozólag. A bölcsészkar nagyon fontos szerepet vállalt ezekben a kutatásokban, illetve az egyetemtörténeti monográfia szóban forgó második kötetének elkészítésében. Ilyen típusú kutatások tudományos és társadalmi fontosságát szinte lehetetlen impakt faktorial, Hirsch-indexszel mérni. Ezért én a kari tudományos teljesítmény mérése terén is azzal a javaslattal fogok élni, hogy a Kar egy széles konszenzuson nyugvó szempontrendszerrel dolgozzon ki és fogadjon el, ahol ezt a tudományos sokféleséget is meg lehet jeleníteni. Amiben a Kar további segítséget tudna nyújtani, az a költség-hatékony disszemináció elősegítése, erősítése. Azaz a Kar égisze alatt folyó forráskiadási és egyéb természetű publikációs tevékenység jelentős részét digitalizálni kell, amely nem pusztán az archiválást teszi több lábon állóvá, de jóval szélesebb körnek biztosít hozzáférést. Az utóbbi

⁹ A tudománymetria természetesen komoly (néha komor) terület, melynek esetében szükségszerű a humor megjelenése. A közelmúltban eljutott hozzám Rúza Z. Imre matematikus akadémikus szellemes esszéje, mely a maga eszközeivel jól mutat rá azokra a csapdákra és ellentmondásokra, melyek a tudományos teljesítmény mérése kapcsán felvetődnek. A humor pedig e téren is nagyon komoly, de legalábbis alaposan megfontolandó dolog.

években a hazai platformokon messze túllépve egész Európában jelentős kérdéssé vált a tudományos kutatások társadalmi hasznossága és hasznosulása. Ebben nagyon fontos lépéseket tett a szegedi bölcsészkar, akár a Kutatók Éjszakája mozgalomhoz való csatlakozással, akár a Bölcsész Szabadegyetem életre hívásával. Az olyan új terület, mint az ún. „digitális bölcsészet” területén az elmúlt években a Kar és a Klebelsberg Könyvtár úttörő munkát végzett. Az eddigi kezdeményezéseket tovább erősítve, az online hozzáférést biztosító digitális adatbázisok, repozitóriumok továbbfejlesztésével a hazai tudományos és társadalmi elvárásoknak való jobb megfelelés mellett egyszersmind a nemzetközi láthatóság növelése felé is újabb hatékony lépést tehetünk.

III. Működés, finanszírozás

	EMMI által elfogadott költségvetés			Hallgatói előirányzat	Közütemi díjak	Központban kezelt feladatok	Központi egységek	A decentralizált egység felhasználható költségvetése		
	Bevétel	Támogatás	Σ	Σ	Σ	Σ	Σ	Bevétel	Támogatás	Σ
2015	696.485	2.016.950	2.713.435	448.610	74.133	131.469	198.575	605.313	1.255.335	1.860.648
2016	831.847	2.019.142	2.850.989	423.572	70.540	127.935	182.694	626.631	1.419.617	2.046.248
2017	571.498	2.091.704	2.663.202	448.975	64.410	266.664	191.831	229.351	1.461.971	1.691.322
2018	430.487	2.315.192	2.745.679	460.669	70.428	178.955	171.393	430.487	1.433.747	1.864.234
2019	432.191	2.535.299	2.967.490	507.945	77.337	191.598	181.815	432.191	1.576.604	2.008.795

IX. A BTK 2015-19-es költségvetésének fő számai (Forrás: SZTE, <http://szenatus.bibl.u-szeged.hu>) [összegek eFt-ban]

A 389/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet jelentős változást hozott a felsőoktatási intézmények, köztük a szegedi bölcsészkar finanszírozásában. A támogatás kizárólagos vetítési alapja a hallgatói létszám lett, holott a tudományos normatíva a Kar támogatási szerkezetének egészen addig fontos pillére volt. A változás hatása rögtön érezhető volt, hiszen a 2016-os 831 Mft-os bevételként jelentkező EMMI-s összeg 2017-ra a felére zsugorodott,¹⁰ ami – megítélésem szerint – a Kar vezetését rendkívüli próbatétel elé állította. Nemcsak az elvonás mértéke volt drasztikus, de alig kezelhető eltolódás történt a költségnemenkénti arányokban. A Kar büdzséjének (fenntartói támogatás, működési költségvetés, egyéb céltámogatások, saját bevételek, pályázatok, elszámolás-köteles céltámogatások) egység szinten már 2016-ban is extrém magas, 98,9%-a volt a bérköltség részesedési igénye, és bár ez az arány a 2019-es költségvetésben 87,7%-ra csökkent (ld. X. táblázat), még mindig rendkívül magas.¹¹ Tovább bonyolította a helyzetet a keretgazdálkodásra való áttérés, amely sok tekintetben új kihívásokkal adaptációs próbatétel elé

¹⁰ A fősorok szerint 831 Mft-ról 571 Mft-ra, de a szolidaritási alap 116 Mft-os támogatása a bevételek között került jóváírásra 2018-ban, az összevetendő bevétel 455 Mft volt, amely összeg kb. 54%-a az egy évvel korábbi bevételnek, 2018-19-ben pedig 52%-a, azaz nagyjából az egykori bevétel fele.

¹¹ Részletesen a BTK 2017-es, 2018-as és 2019-es költségvetés számainak volt lehetőségem vizsgálni. Az arányok a központban kezelt feladatok, stb. tételektől megtisztított, az ún. „A decentralizált egység felhasználható költségvetése” sorokon szereplő személyi kifizetések és járulékaiból került kiszámításra (mert erre van/lehet ráhatása a Karnak).

állította a kari gazdálkodást. E téren komoly gondot jelent, hogy a keretek többnyire az őszi szemeszter kezdetére válnak egységszinten ismertté, amely elbizonytalanító hatással van a felelős gazdálkodásra, s pillanatnyilag a gazdálkodási eredményességre ösztönző érdekeltségi elemek helye sem látszik megnyugtatóan biztosítva az új rendszerben.

A IX. táblázatból az is kiolvasható, hogy bár a 2019-es költségvetés összesített számai (2967 Mft) meghaladták a 2016-os szintet (2850 Mft), a ténylegesen költhető, 2019-es szám nem érte el a három évvel korábbi szintet, részben a hallgatói előirányzat, másrészt a központi „elvonások” növekedése miatt. A hallgatói előirányzat növekedése a normatíva 119 eFt-ról 128,5 eFt-ra emeléséből adódik és 2020-ban újabb növekedés várható, lévén, hogy a hallgatói normatíva 166,6 eFt-ra emelkedik. De értelemszerűen, ez a Kar finanszírozását ténylegesen nem érinti, hiszen ezek a kifizetésre kerülő ösztöndíjak és hallgatói juttatások. Szintén nem látok érdemi elmozdulási lehetőséget a közüzemi díjakat illetően, mert ugyan 2018-ról 2019-re 20%-kal nőttek ezek a díjak, de egyrészt a 2015/16-os szintet alig haladják meg, másrészt nincs információ arról, hogy ez tényleges fogyasztási növekedés, vagy az energiahordozók árának változásából ered. Energetikai adatokhoz sajnos nem jutottam, így erre vonatkozó megtakarítási javaslatokat sem tudok tenni. Ahogyan azt sem tudom prognosztizálni, hogy a központban kezelt feladatok ellátásának költségeiből mekkora rész esik majd a bölcsészkarra. A táblázatban látható számsor rendkívül erős szórást mutat, amely mögött az utóbbi néhány évben a kollégiumi fronton is érzékelhető költséghely-átrendeződéseket, profiltisztítást sejtem. A központi egységek költségeinek esetében a költségvetés kb. 2/3-a bérjellegű, így itt bizonyos emelkedés várható a garantált bérminimum 8%-os emelésének következtében. Az utóbbi években mindamelllett a bölcsészkar érzékelhető törekvése volt a komolyabb racionalizálás végrehajtása – ilyennek tekinthető például a portaszolgálat rendjének változása –, így e téren csekély lehetőségeket látok a további érdemi elmozdulásra. Az intézmény jellege miatt automata beléptető rendszer bevezetését és működtetését nem látom kivitelezhetőnek.

	Bérek járulékokkal (eFt) – teljes	Bérkiadás aránya	Bérek járulékokkal (eFt) – közp. nélkül	Bérkiadás aránya	a 2016-os bázisra vetítve
2016	2 211 207	77,6%	2 023 615	98,9%	100%
2017	1 675 629	62,9%	1 463 926	86,6%	72,3%
2018	1 960 529	71,4%	1 765 083	94,7%	87,2%
2019	1 953 845	65,8%	1 762 693	87,7%	87,1%

X. A bérterhek alakulása 2016-2019 között (Forrás: SZTE, <http://szenatus.bibl.u-szeged.hu>)

A bérterhek alakulását figyelve az látható, hogy 2016-ot bázisnak tekintve egység szinten¹² a bérterhek nominálisan és %-osan is csökkentek 2019-re, előbbi 11,7%-kal, utóbbi pedig 12,3%-kal. A változás pontos okát csak még alaposabb vizsgálat révén lehetne meghatározni. Mivel az

¹² A teljes büdzsére vetítve valamivel kisebb a bérkiadás aránya.

oktatói és egyéb dolgozói létszám érdemben nem változott a Karon, így akár az óradíjak vagy pályázatokhoz kötődő személyi kiadások változását vélelmezem ennek háttérében.

A fentiek ismeretében szinte csak a bevételi oldalon van esély elmozdulási lehetőségeket keresni és találni.¹³ A 2016-os finanszírozási „fordulatot” követően a bölcsészkar költségvetésének egyensúlyát csak az egyetem vezetésének hathatós segítségével, a szolidaritási alapból sikerült megvalósítani: 2016-ban 116 MFt, 2017-ben 320 MFt, 2019-ben pedig 250 MFt-os összegekkel. Megítélésem szerint a 2016-ban megszüntetett tudományos normatíva hiányát szinte lehetetlen kari szinten pótolni, kigazdálkodni. A Fenntartó néhány hete jelezte, hogy készülnek tervek a korábbi támogatás pótlására, de erre jelenleg költségvetési elveket építeni lehetetlen. Ez a hiány 2020-tól valamelyest csökkenni fog a normatívák egy részének emelése révén. Szintén a megoldás felé vezethetne az egyetemi szintű elosztás(i elvek) újragondolása. Az egyetem egészének fel kell ismernie, hogy a szolidaritási alapból részesülők nem feltétlenül rossz gazdálkodásuk miatt kerültek nehéz helyzetbe, hanem pl. a már többször említett finanszírozási rendszer átalakítása miatt. Másrészt az is nagyon fontos szempont, hogy vannak olyan területek, pl. a tanárképzés, amelyek korántsem kecsegtetnek innovációs bevételekkel, ám társadalmilag rendkívül fontos, elhanyagolhatatlan feladatot lát el az a négy kar, amely ebben részt vesz. Különösen érvényes ez napjainkban, amikor a súlyos tanárhiány már országosan is érzékelhető. Megítélésem szerint, ennek felismerése és elfogadása éppen a felelősség és a szolidaritás kinyilvánítása a finanszírozás szempontjából stabilabb helyzetben lévő társkarok részéről. Ez a szolidaritás a tudományterületek közötti alkotó együttműködésre támaszkodik, és annak felismerése, hogy az egyetemek működése a diszciplínák harmóniájára épül. Úgy vélem, a Szegedi Tudományegyetem vezetése is ennek szem előtt tartásával viszonyult azokhoz a kihívásokhoz, melyekkel az elmúlt esztendőben a Kar találkozott. Ugyanakkor továbbra is a BTK alapvető feladatának tekintem, hogy a bevételeit minden létező módon próbálja növelni, a fent ismertetett (és minden más lehetséges) módon: innovatív és idegen nyelvű mesterszakok indításával, a lemorzsolódás minimalizálásával, a doktori képzésben tanuló hallgatók számának növelésével, illetve további pályázati források bevonásával. Ennek kapcsán a kari elosztási rendszer újragondolását is kezdeményezni szeretném, mindenekelőtt a doktori iskolák támogatását illetően, hogy tovább fokozzuk az érdekeltségi rendszeren keresztül működő hallgató-toborzást és bevételnövelést. A doktori képzés (ideértve az idegen nyelvű képzéseket is) az a terület, melyben fontos és reményteljes fejlesztési lehetőségeket látok, amihez elengedhetetlen egy átláthatóbb és inspiráló érdekeltségi rendszer megteremtése. Ezzel párhuzamosan az egyetemi szinten remélt szolidaritás alapelveit kari szinten is érdemes

¹³ A Karon a közelmúltban megfogalmazott szerkezetátalakítási javaslatok megtakarítási és/vagy költséghatékonysági számításairól semmilyen információval nem rendelkezem, azt sem tudom, ilyen számítások, tervek készültek-e.

átgondolni és minél szélesebb konszenzussal megerősíteni. Köztudott, hogy a bölcsészet nem egy kiemelten eszköz-igényes tudomány. A működéshez szükséges eszközök biztosítása nem tételez föl magas bekerülési költségeket. A tudományba befektetett költségek viszont igen komoly, az egész egyetem számára is mérhető eredményeket hozhat. Meggyőződésem, hogy ezek révén a Kar középtávú működése biztosítható és stabilizálható. Ugyanakkor az elmúlt években olyan gyakran és mélyrehatóan változtak a Fenntartó finanszírozása elvei, hogy szinte lehetetlen hosszútávú tervet készíteni. Ha a szabályozás nem változik, de az egyetemi elosztási rendszer, főleg a tanárszakos képzés arányának növekedésének ismeretében „szolidárisabb” lesz, akkor a hosszabb távú működés is biztosítható. Azt azonban nem tudom elhallgatni, hogy ha Fenntartói oldalról nem jön elmozdulás, akkor az oktatói/kutatói korfa további romlása nem állítható meg és annak a következményei megjósolhatatlanok.

Ide kívánczik még egy megjegyzés: meggyőződésem, hogy a BTK működőképességének megőrzése és a továbbfejlesztés lehetőségeinek biztosítása nem az indokolatlan és impulzív szerkezeti átalakítási tervekben rejlik. A hosszú, szívós munka által megszerzett és meglévő, időtálló értékekre való építkezés, illetve az innovációs készség adja az oktatási és tudományos műhelyek erejét és tudományos hitelességét. Nem látom értelmét az olyan átalakításoknak, amelyeknek (előtanulmányok híján) gazdasági-pénzügyi haszna nem igazolható, szakmai (oktatási és tudományos) kára viszont vélelmezhető. Csak olyan szerkezeti átalakításokban vagy átszervezésekben gondolkodom, melynek világosak a szakmai, humán és pénzügyi alapjai.

A BTK számomra egy olyan munkahely, oktatási és tudományos műhely, ahol olyan alkotói légkör és szakmai érdekeltségi rendszer van jelen, amely inspirál, és a szakmai közösségből – saját, valamint a Kar, illetve az Egyetem számára hasznos módon – a legjobb teljesítmény eléréséhez segít hozzá.

IV. Nemzetközi tevékenység, nemzetköziesítés

Mivel az előttünk álló oktatási és tudományos feladatok kijelölésében és megoldásában a nemzetközi területnek kiemelkedő szerep jut, röviden utalnék arra, hogy e téren milyen szerepe van és lehet a bölcsészettudományoknak. A Szegedi Tudományegyetem kiemelkedő nemzetközi kapcsolatrendszerrel rendelkezik, melynek működtetéséért Egyetemünk a közelmúltban ismét jelentős elismerést kapott. Ez nagyon jó ajánlólevél az egyetemi tanulmányok és kutatások további nemzetköziesítésének folyamatában, és jelentősen növeli az intézmény presztízsét, nemzetközi láthatóságát. Az együttműködésnek, a nemzetközi aktivitásnak a tartalmát azonban természetesen azok a kutatási és oktatási tevékenység adják, melyeket Egyetemünk oktatói és kutatói végeznek, többnyire hazai és/vagy nemzetközi kutatócsoportok részeként. A Bölcsészeti és Társadalomtudományi Kar e téren kétségtelenül a legaktívabbak közé tartozik, és e téren is

hozzájárul az SZTE eredményes működéséhez. A történetileg kialakult és folyamatos fejlesztés eredményeképp létrejött munkakapcsolatok, hazai és nemzetközi szakmai szervezetekben való aktív részvétel, tisztségviselések, nemzetközi konferenciák (köztük számos nagy tudományos szakmai szervezet Szegedre szervezett tanácskozásai), publikációk, közös kiadványok sora jelzi, hogy a Kar stabilan jelen van a hazai és nemzetközi tudományos közéletben. Szeretnék minden lehetséges eszközzel, a hazai és külföldi kapcsolatrendszer intenzitásának növelésével, e téren is további eredményeket elérni. A mindenekelőtt a TEMPUS KA által koordinált európai és más nemzetközi, illetve hazai ösztöndíjprogramokban való aktív részvétel a Kar oktatói és hallgatói számára kivételes lehetőségeket kínál. A Kar a nemzetközi kapcsolatok terén egyrészt saját oktatási és tudományos hagyományaira, valamint a Karon hosszú munkával kialakított szakmai közösségekre épített (egyébként ezek gyakran az oktatási oldalról nézve „kis szakok” – mint pl. a neolatin nyelvek, a klasszika-filológia, az altajisztika, a szláv nyelvek – szakmailag kiemelkedő munkájának eredményeképp jöttek létre és valorizálódtak a nemzetközi kapcsolatrendszerben), másrészt eredményesen törekedett a kormányzati és szakmapolitikai illetve tudománypolitikai prioritásokkal összefüggő fejlesztésekre. Ennek is komoly hagyományai vannak: régebben ilyen volt a Latin-Amerika, a Mediterrán-tanulmányok, a hungarológia, az amerikanisztika, majd az Európa-tanulmányok kifejlesztésében és megvalósításában való részvétel, de ilyennek tekinthető a V4-es együttműködések, a határ-menti kooperáció, vagy éppen napjainkban a Kínával, a Törökországgal, vagy éppen a Közép-Ázsiával való komplex kapcsolatok fejlesztése is.

Történelmi és geopolitikai adottságai következtében Szeged egy három határon átnyúló „Euro-régió” egyik legfőbb központja is, ami a nemzetközi tudományos és oktatási együttműködésben különleges helyzetet és lehetőségeket teremt, melyet igyekeznünk kell még jobban kihasználni.

Az oktatás területén – mint fentebb jeleztem – a mesterképzések terén, valamint a doktori képzésben szeretnék további fejlesztéseket elérni. Meggyőződésem, hogy a külföldi kooperációban kidolgozandó közös MA-képzések valamint az idegen nyelvű doktori programok továbbfejlesztéséhez a Kar kellően szilárd alapokkal rendelkezik. A fentebb megfogalmazott szakmai célok elérése érdekében fontosnak tartom a Kar eddigi nemzetközi tevékenységének áttekintését, melynek alapján remélhetőleg annak egy még átfogóbb fejlesztésére lehet javaslatot tenni.

V. Hallgatói élet

Jóllehet a helyzetértékelésben az utolsó fejezet tekinti át a kari hallgatói tevékenység, illetve szerepvállalás lehetőségeit, fontosságát tekintve természetesen a kérdéskör az élre kívánczik. A Kar helyzetének áttekintésére nagyon sok időt szántam, de e tekintetben a valóban nagy lépték az oktatásban töltött több mint két évtized lehet a bölcsészkaron, vagy a kollégiumi fronton

eltöltött több mint másfél évtized. 2004-ben lettem az Eötvös Kollégium védnöke, ahol a 2007/8-as tanévben létrehoztam a szakkollégium első műhelyét (*Quadrivium*), amely a szakkollégiumi működési szerkezet mintájává vált, és mind a mai napig sok szállal kötődik a Bölcsészkarhoz. A sors mégis úgy hozta, hogy 2009-ben az (akkor még külön egység) Öthalmi Kollégiumban vállaltam kollégiumi tanári feladatot, majd három évvel később az Öthalmi Diáklakások, illetve a vele összevont Kollégium igazgatója lettem. A diákéletet, annak szépségeit és nehézségeit napi szinten éltem meg a karközi intézményben, azaz az egyetem négy karáról érkező kollégistákkal. Ráadásul 2012-től, a karközi kollégiumokkal rendszeres kapcsolatot kialakítva, elmondhatatlanul sok hallgatói rendezvény részese lehettem: házigazdaként, zsűritagként, vendégként. 2016-ban pedig egykori kollégiumom, az Eötvös igazgatói megbízatását nyertem el, ahol már nemcsak négy kar, hanem az SZTE valamennyi karának hallgatóival alakítottam ki munkakapcsolatot. Számos kollégiumi bizottsággal dolgoztam együtt, mind az Öthalmi Diáklakásokban, mind az Eötvösben sok segítséget kaptam, kaptunk a Hallgatói Önkormányzattól: mind a kari HÖK-öktől, mind pedig az EHÖK-től. A különböző szerepekben megélt 15 év, párhuzamba állítva a Karon, oktatóként eltöltött jó 20 évvel, kivételes lehetőséget teremtett számomra, hogy a diákélet szinte minden formájával közeli kapcsolatba kerüljek.

2015-óta a Történeti Intézet tanácsának tagjaként rendszeresen, illetve a Kari Tanács póttagjaként alkalmanként dolgoztam együtt a hallgatók képviselőivel. A Kar dékánjaként minden eszközzel azon dolgoznék, hogy a hallgatói élet felpetzdüljön. Hiányolok – ezért nagyon szívesen támogatnék – számos bölcsész hallgatói kezdeményezést. Hallgató koromban sokkal intenzívebb diákéletnek voltam részese. Tisztában vagyok azzal, hogy az idők változnak, de a közösségépítő és szervező kezdeményezéseket határozottabban szeretném felkarolni. Hiszek abban, hogy a jövő értelmiségének legalább akkora szerepe van/lesz a fő csapásirányok kijelölésében, mint elődeiknek volt, mi több, lehetőséget kapnak, hogy a korábbi tévedéseket korrigálják. Abban is biztos vagyok, hogy számos olyan kérdés foglalkoztatja a mai hallgatók jelentős részét, amelyek a korábbi generációk számára még ismeretlenek voltak vagy éppen evidenciáknak tetszettek. Abban bízom, hogy az eddigi recept beválik: közös nyelvet találva, az együttműködés bármely formája kialakítható.

Magas színvonalú, hallgatóbarát Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar kiépítését szeretném elérni és ennek érdekében – s eddigi tapasztalataim ebben erősítenek meg – a hallgatókkal és a hallgatói szervezetekkel a lehető legszorosabb együttműködést szeretném kialakítani. A közös célok elérése érdekében kívánom szolgálni a Kart az eddigi működésemre jellemző következetességgel és határozottsággal, ám az ésszerű kompromisszumokra nyitottan, a körülményekhez igazodva rugalmasan képviselni.

Szeged, 2020. január 14.

